

Karacaören Civarının Neojen Stratigrafisi ve Mollusk Faunası (Çanakkale-Kuzeybatı Anadolu)

*Molluscan Fauna and Neogene Stratigraphy of Karacaören Region (Çanakkale-Northwest
Anatolia)*

Gökben ÇOLAKOĞLU, Sevinç KAPAN-YEŞİLYURT

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, ÇANAKKALE
gokben_colakoglu@yahoo.com*

ÖZ

Bu çalışma ile, Karacaören (Çanakkale) köyü ve civarında yüzlek veren Neojen yaşlı birimlerin Gastropoda ve Pelecypoda faunasına bağlı olarak paleontolojisi ve stratigrafisi incelenmiştir.

Çalışma alanından toplam 6 adet ölçülü stratigrafi kesiti alınmış ve bu kesitlerden Gastropoda sınıfına ait 17 cins ve 17 tür, Pelecypoda sınıfına ait 18 cins ve 18 türün tanımlaması yapılmıştır. Karacaören köyü civarındaki (Çanakkale) Neojen tortullarının ölçülebilen toplam kalınlığı yaklaşık 125 m'dir.

İnceleme alanında, Neojen'e ait olan çökellerin temelini bazalt, andezit, tuf ve aglomeralardan oluşan volkanikler oluşturmaktadır. Neojen'in tabanında yer alan bu volkanikler için Ercan ve diğ. (1994)'nin daha önce bu alanda yapmış oldukları radyometrik yaş tayinleri kullanılarak Geç Miyosen yaşı verilmiştir. Volkanik temel üzerine gelişen iç deniz özelliğindeki havzada, tabanı oluşturan, konglomera ve tuf ile başlayıp üzerine cüruf-kum-çakıl ardalanması ile üste doğru silt-kumtaşı ardalanması olarak devam eden litoloji, sık su seviyesi değişiminin ifadesidir. Bu seviyenin hemen üzerinde bulunan kumtaşı litolojisinin fosilli seviyelerinden tanımlanan *Lymnocardium (Euxinocardium) nobile* Sabba formu tatlı suyu karakterize eder ve Ponsiyen'de havzanın tuzlu su ortamından sıyrılıp tatlı su ortamına geçtiğini göstermektedir. Bu seviyelerin üzerine gelen siltli marn litolojisinde tespit edilen *Melanopsis* cinsi tatlı su ortamını; *Pisidium iasiense* Cobalcescu türü ise bataklık ortamını karakterize eder ve havzanın bu dönemde tatlı sularla beslendiğini ve zaman zaman beslenmenin durduğu sığ bir bataklık oluştuğunu göstermektedir. Gastropoda ve Pelecypoda faunasının paleoekolojik özellikleri birlikte değerlendirildiğinde, Erken Pliyosen'de tatlı sularla beslenen acı su ortamının geliştiği sonucuna varılmıştır. Bu seviyelerin üzerine gelen marn ve karbonatlı kumtaşı litolojilerinde tespit edilen ve Akçagiliyen yaşı verilen, Kaspik havza için karakteristik *Avimactra karabugasica* (Andrussow), *Avimactra ososkovi* (Andrussow), *Avimactra subcaspia* (Andrussow), *Avimactra venjukovi* (Andrussow) gibi türler ortamın tamamen acı su karakterinde olduğunu belirtir. Bu faunanın, Kaspik Havza'dan Dasik Havza'ya olan bir transgresyon esnasında inceleme alanına kadar geldiği görüşü, bu çalışma ile de desteklenmiştir. Beraberindeki *Unio* cinsi ise ortama az oranda da olsa tatlı su girişi olduğunu gösterir. En üstteki taraça tortullarının yaşı ise Monastriyen olarak saptanmıştır ve Monastriyen yaşı verilen sekilerin (Erol ve Nuttall, 1973) içerdiği *Gibbula (Adriaria) albida* (Gmelin), *Hydrobia (Hydrobia) acuta* (Draparnaud), *Alvania (Alvania) reticulata* (Montagu), *Rissoa (Rissoa) splendida* (Eichwald), *Rissoina (Schwartziella) bryerea* (Montagu), *Turritella (Turritella) tricarinata* (Brocchi), *Pirenella conica* (Blainville), *Bittium (Bittium) reticulatum* (Da Costa), *Retusa truncatula* (Bruguiere), *Chrysallida (Parthenina) interstincta* (Montagu), *Odostomia (Brachystomia) pallida* (Montagu), *Radix (Radix) peregra* (Müller) gibi Gastropoda ve *Mytilaster lineatus* (Gmelin in Linne), *Myrtea spinifera* (Montagu), *Cerastoderma (Cerastoderma) edule* (Linne), *Spisula (Spisula) subtruncata triangula* (Renier), *Donax (Serrula) trunculus* Linne, *Chione (Clausinella) gallina* (Linne), *Paphia (Politiitapes) senescens* (Coc.), *Timoclea ovata* (Pennant), *Corbula (Varicorbula) gibba* (Olivi) gibi türler ortamın tamamen denizel özellik sergilediğini ve deniz seviyesi yükselmesinin bir sonucu olduğunu gösterir. İstif içerisinde Akdeniz (*Odostomia (Brachystomia) pallida* (Montagu)) ve Karadeniz için karakteristik olan (*Paphia (Politiitapes) senescens* (Coc.)) türlerin bir arada bulunması Kuvaterner'deki deniz seviyesi yükselimleri esnasındaki, Akdeniz ve Karadeniz'in etkilerini göstermektedir.

Faunanın paleocoğrafik yayılımı ve paleoekolojik özellikleri göz önünde bulundurularak, Geç Miyosen'de; havzanın Doğu ve Merkezi Paratetis ile irtibatlı olduğu tespit edilmiştir. *Lymnocardium (Euxinocardium) nobile* Sabba türünün varlığı, Ponsiyen'de havzanın sıg ve acısu-denizel (Dasik-Pontik havza) özellikte geliştiğini ortaya koymaktadır. Akçağiliyen'de; Dasik-Kaspik havzalarla benzer fauna içeren acı su özelliğindeki ortama, (*Unio* cinsinin varlığı ile) az da olsa tatlı su girdisi olduğu düşünülmektedir. Çalışma alanındaki en genç istif, Kuvaterner'deki deniz seviyesi yükselmeleri ile meydana gelmiş Monastriyen sekileri olup, bu taraçalarda bol miktarda denizel fauna tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Neojen, Gastropoda-Pelecypoda, Doğu-Merkezi Paratetis, Çanakkale

ABSTRACT

In this study, paleontology and stratigraphy of Neogene units around Karacaören (Çanakkale) have been studied by using Gastropoda and Pelecypoda fauna.

In the investigated area, seventeen genera, seventeen species belonging to the Gastropoda and eighteen genera, eighteen species belonging to the Pelecypoda have been described from the six measured stratigraphic sections. Thickness of the Neogene units at the Karacaören region is 125 m. From bottom to top; Pontian, Aktschagylia and Monastrian stages have been found from the stratigraphic level of the fauna.

*The basement of Neogene sediments are volcanics which consist of basalt, andesite, tuff and agglomerate. These volcanics are aged in radiometrically as Late Miocene (Ercan, 1994). The Neogene sediments disconformably overlie the basement volcanics start with conglomerate and tuff, and continue to the upper level with sandstone-silty clay. This sequence indicates that sea-level changes during that time. Through the upper part of this level is measured sandstone contains *Lymnocardium (Euxinocardium) nobile* Sabba which is characteristic of Eastern Paratethys in Pontian time. The existence of *Melanopsis* and *Psidium* species indicate that the basin has brackish water feeding by fresh water in the Early Pliocene. Also, *Avimacra karabugasica* (Andrussow), *Avimacra ososkovi* (Andrussow), *Avimacra subcaspia* (Andrussow), *Avimacra venjukovi* (Andrussow) species have been determined from the upper level of the section composed of carbonated sandstone lithology. These fauna are characteristic for the Caspic basen in the Late Pliocene (Aktschaglian). In the Monastrian time, the marine fauna *Gibbula (Adriaria) albida* (Gmelin), *Hydrobia (Hydrobia) acuta* (Draparnaud), *Alvania (Alvania) reticulata* (Montagu), *Rissoa (Rissoa) splendida* (Eichwald), *Rissoina (Schwartzella) bryerea* (Montagu), *Turritella (Turritella) tricarinata* (Brocchi), *Pirenella conica* (Blainville), *Bittium (Bittium) reticulatum* (Da Costa), *Retusa truncatula* (Bruguiere), *Chrysallida (Parthenina) interstincta* (Montagu), *Odostomia (Brachystomia) pallida* (Montagu), *Radix (Radix) peregra* (Müller) gibi Gastropoda ve *Mytilaster lineatus* (Gmelin in Linne), *Myrtea spinifera* (Montagu), *Cerastoderma (Cerastoderma) edule* (Linne), *Spisula (Sipisula) subtruncata triangula* (Renier), *Donax (Serrula) trunculus* Linne, *Chione (Clausinella) gallina* (Linne), *Paphia (Politiitapes) senescens* (Coc.), *Timoclea ovata* (Pennant), *Corbula (Varicorbula) gibba* (Olivi) have been observed.*

*According to paleogeographic and paleoecologic properties of the fauna; during the Pontian, the basin has been contacted with Eastern and Central Paratethys (presence of the *Lymnocardium (Euxinocardium) nobile* Sabba). In the Aktschagylia, the basin has been included same fauna with Dasik-Caspic Basin. In this period, basin was became more brackish character but feeding by fresh water. That is to say, Basin has been effected Central Paratethys and Eastern Paratethys in the Upper most Miocene and Pliocene. The youngest sequence of the basin is Monastrian terraces deposited due to increasing sea level. In the Monastrian stage, the rich marine fauna have been recorded.*

Key words: Neogene, Gastropoda-Pelecypoda, Eastern-Central Paratethys, Çanakkale.

DEĞİNİLEN BELGELER

ERCAN, T., AKYÜREK, B., BODUR, D., ÖZBAYRAK, İ. H., TAŞÇI, A. VE YILDIRIM, T., 1994, Biga yarımadasındaki (KB Anadolu) Tersiyer Volkanizmasının özellikleri, 47. Türkiye Jeoloji Kurultayı Bildiri Özleri, s. 102-103.

EROL, O. VE NUTTALL, C. P., 1973, Çanakkale Yöresinin Bazı Denizel Kuaterner Depoları, Coğrafya Araştırma Dergisi, S. 5-6, s. 27-91, Ankara.